

Тема 4.2. Форми здійснення політичного процесу; специфіка політичних процесів демократичного суспільства

**Маріупольський
університет**

**Кафедра публічного
управління та
адміністрування**

ДЕМОКРАТІЯ

- політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ.
- При цьому управління державою здійснюється народом, безпосередньо (пряма демократія), або через обраних представників (представницька демократія).

Вінстон Черчилль: «Це найгірша форма правління, але кращого не придумали».

ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО

Хто і що формує демократичне суспільство?

- В ідеальному світі – це кожен. Кожен усвідомлений громадянин. Основне завдання суспільства – це зрозуміти механізми його функціонування і усвідомити власну роль. “Я впливовий гравець у цій грі, я можу вплинути”.

- ♦ **Теорія суспільного договору** або **політичного договору** — теорія або модель у політичній філософії, що народилася в епоху [Просвітництва](#) і розглядає питання про походження [суспільства](#) і легітимності влади держави над особистістю. Соціальні аргументи договору зазвичай передбачають, що люди згоджуються поступитися частиною своїх [свобод](#) і підкоритися владі правителя або судді (або приєднуються до рішення більшості), в обмін на захист своїх прав. Теорія розглядає питання про співвідношення між фізичними та юридичними правами. Суспільний договір, створений Жан-Жаком Руссо був книгою про урядові реформи і про те, як вони повинні бути змінені, щоб задовольнити людей, а не уряд.

В оригінальному дослідженні **Томас Гоббс** зазначив, що в «природному стані» життя людини було б «самотнім, бідним, огидним, жорстоким і коротким».

За відсутності політичного порядку і закону, кожен матиме необмежені природні свободи, в тому числі «право на все» і, отже, свободу грабувати, ґвалтувати і вбивати, з'явилися б нескінченні «війни всіх проти всіх». Щоб уникнути цього, вільний договір людей один з одним для створення політичної спільноти тобто громадянського суспільства через суспільний договір, в якому вони всі задля посилення безпеки в обмін піддають себе абсолютній суверенній, переважно (для Гоббса) владі монарха.

- **Політичний процес** - сукупна діяльність суб'єктів політики, завдяки чому забезпечується функціонування та розвиток політичної системи.
- Характер і конкретний зміст політичного процесу визначається особливостями політичної системи і існуючого режиму. Демократичній системі відповідає тип політичного процесу, відмінний широтою участі громадян в управлінні державою, забезпеченні прав і свобод особи.
- Тоталітарна система припускає інший тип політичного процесу, що виключає реальне політичній участь і свободу соціального і політичного вибору.
- В авторитарних системах із жорсткою вертикальною системою управління здійснення взаємодії між суспільством і державою відбувається за допомогою прямих, директивних рішень, що виключають діалог між учасниками політичного процесу. Держава при цьому є монополістом у визначенні відносин із суспільством.

МДУ

Розрізняють наступні **стадії політичного процесу**:

- конституювання, утворення політичної системи;
- відтворення компонентів і ознак даної системи;
- ухвалення і виконання політико-управлінських рішень;
- контроль функціонування і напрями розвитку політичної системи.

Основні стадії політичного процесу виражають динаміку розвитку політичної системи, внаслідок чого в ній відбуваються зміни і перетворення.

мду

Основні види політичних процесів.

Революція - це докорінне перетворення громадського порядку, створення нової політичної системи, заснованої на інших принципах легітимності.

Контрреволюція - політичний процес, в якому беруть участь групи, прагнучі до скидання нової політичної еліти і відновлення колишніх порядків.

Реформа - це поступове перетворення економічного і політичного ладу при збереженні його основ і влади правлячої еліти. Успіх реформ залежить від своєчасності їх проведення.

мду

Основні види політичних процесів.

Повстання - масовий виступ проти даної влади, існуючого ладу. Мета повстання, як правило, декларативна і нечітка, знаходить обґрунтування в примітивній програмі і гаслах. Будь-якому повстанню властивий певний рівень організованості.

Політична кампанія - це система колективних дій, направлених на зміну структури влади, перерозподіл політичних повноважень, формування органів влади. Її успіх в значній мірі залежить від підтримки з боку населення.

мду

Основні види політичних процесів.

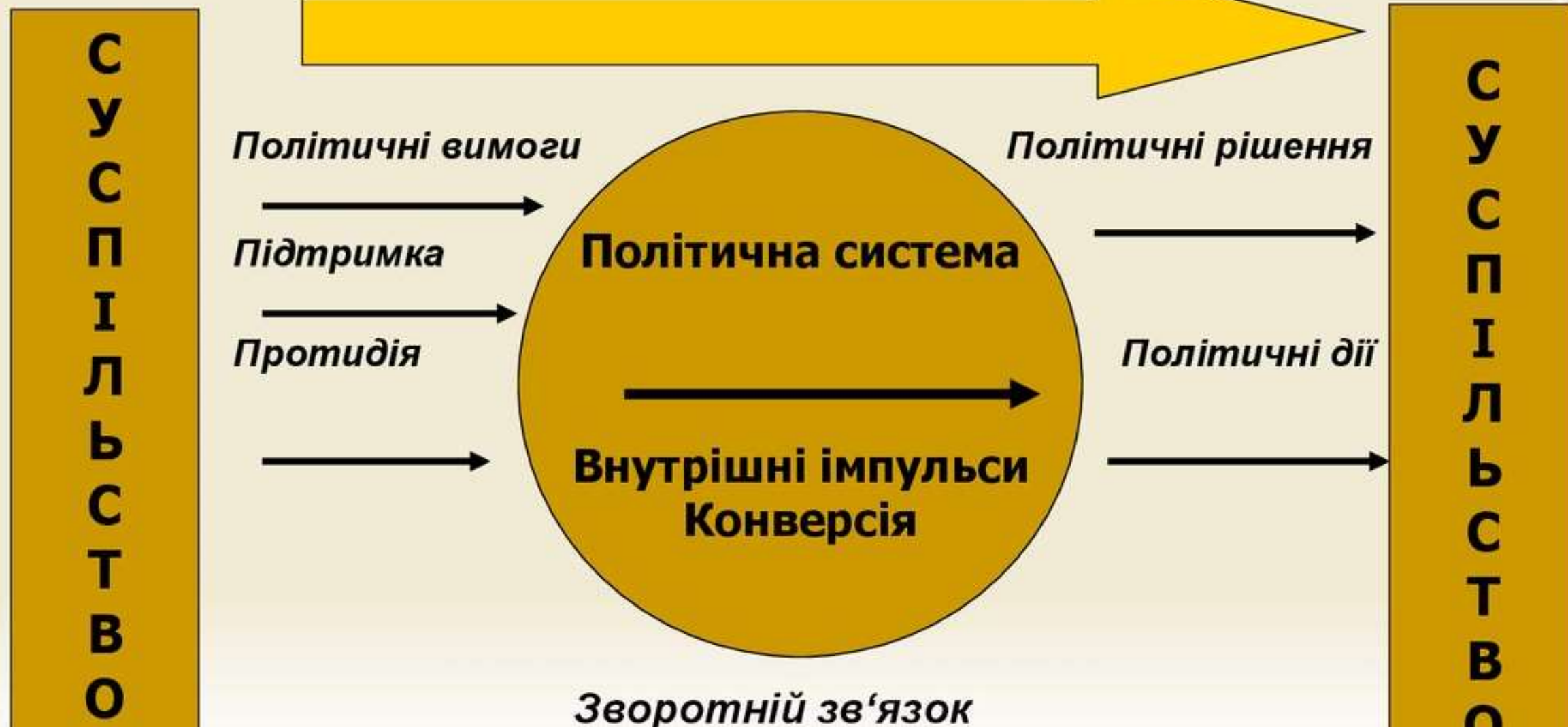
Мітинг - збір людей, присвячений обговоренню тієї або іншої проблеми. При проведенні мітингів необхідно враховувати той чинник, що він може стати ареною протистояння різних політичних сил, місцем різних ексцесів.

Демонстрація - цей масовий хід прихильників певної ідеї або вимоги, вираз підтримки або протесту проти акції властей.

Страйк - припинення роботи з метою економічного або політичного тиску на владу. Завдяки страйку в короткий час до активної політичної позиції може залучитися величезна маса людей.

політичної системи Д. Істона

мду

- **Законодавча**
- Верховна Рада України

- **Виконавча**
- Кабінет Міністрів України

- **Судова**
- Конституційний Суд
- Загальні Суди

Принцип розподілу влад

```
graph TD; A[Принцип розподілу влад] --> B[Законодавча]; A --> C[Виконавча]; A --> D[Судова];
```

Законодавча

Делегована народом
воім представникам;
державна влада, що
втілюється колегіально,
шляхом видання
законодавчих актів,
здійснення бюджетної,
розпорядчої та
контрольної функцій.

Виконавча

Вторинна підзаконна
гілка державної влади,
яка забезпечує виконання
законів та здійснення
державного управління.

Судова

Система незалежних
державних судів, що
покликані від імені
держави здійснювати
правосуддя, вирішувати в
судовому порядку всі
суперечки та конфлікти,
що знаходяться в сфері
правового регулювання.

У багатьох країнах і у різні часи, в тому числі і на території України, поряд з іншими інститутами існує інститут глави держави, який має різне значення залежно від традицій, форм державної влади та інших обставин.

Главою держави є особа, яка формально посідає найвище місце в системі державних інститутів та здійснює представництво як всередині країни, так і на міжнародній арені. Місце і роль глави держави у державному механізмі значні. Найчастіше він виступає як носій виконавчої влади, а також є представником держави у сфері міжнародних відносин.

У перекладі з латини (Praesidens) «президент» означає: «той, хто сидить попереду».

У сенсі практичного втілення ідеї президентури цей інститут, як відомо, заснували американські політичні діячі, саме у США з'явився інститут президентства як державно–правовий інститут та посада президента, яка об'єднала в одній особі главу держави і главу уряду.

ЩО РОБИТЬ ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ:

Забезпечує державну незалежність та національну безпеку

За згодою парламенту призначає та відправляє у відставку прем'єра

Керує зовнішньою політикою

Є Верховним Головнокомандувачем ЗСУ

Здійснює помилування

Нагороджує державними нагородами

Підписує або ветоє закони, прийняті Верховною Радою

Припиняє повноваження Верховної Ради та призначає позачергові вибори до неї

парламент (що походить від німецького Parlament, англійського parliament, французького parlement та parler – говорити) – це вищий представницький і законодавчий орган в демократичних державах. Як найдавніший державний інститут, парламент був створений в Англії у 1265 році як орган станового представництва, але своє сучасне реальне значення набув вже після буржуазних революцій XVII–XVIII століть.

Якщо дають загальну характеристику парламенту як політичному інституту, то до його основних функцій відносять: представництво інтересів різних прошарків населення; вибір та визначення альтернатив суспільного розвитку; розробку і прийняття законів; політичний контроль за діяльністю органів виконавчої влади; забезпечення необхідної легітимності політико-правовим рішенням, які приймаються в державі.

Маємо зазначити, що усі парламенти розрізняються за свою структурою. Здебільшого, згідно з таким розподілом вони діляться на однопалатні та двопалатні, причому перші більш притаманні унітарним країнам, що розвиваються. Двопалатні парламенти діють в більшості країн світу і в їх роботі принциповим є те, що нижня палата обирається лише шляхом прямих виборів, але верхня палата формується вже або шляхом прямих (як це відбувається в США та Італії), або непрямих (багаторівневих) виборів (наприклад, в Індії та Франції), коли частина майбутніх членів палати займає місця шляхом отримання їх у спадок (згадаємо принцип формування палати лордів у Великій Британії) або шляхом призначення (тоді членство в парламенті стає державною посадою, як це сталося в Канаді).

ЩО РОБИТЬ ВЕРХОВНА РАДА:

Контролює, кого і куди
хоче призначити президент

Бере участь у формуванні уряду

Затверджує державний
бюджет

Призначає вибори

Оголошує імпічмент

Створює та видає закони

Контролює, чим займається уряд
та вищі посадові особи

Ще одним важливим державним інститутом є уряд – вищий колегіальний виконавчий орган в державі. Причому, в різних країнах уряди мають різну конституційну назву: Кабінет – в Японії, Рада міністрів – в Індії, Державна рада – в Китаї, Федеральний уряд – в Німеччині, Адміністративна рада – у КНДР.

Процес формування складу уряду, контроль за його діяльністю та процедура усунення з посади міністрів залежить від тієї форми правління, яка існує в конкретній державі: за президентською формою – Президент має вирішальне слово; за парламентською – парламентська більшість або партійна сила, що перемогла на виборах; за напівпрезидентською – контроль за урядом, як правило, розподіляється між главою держави і парламентом. Проте, главу парламенту (прем'єр-міністра, канцлера) найчастіше призначає саме Президент або одноособово, або за пропозицією парламентської більшості зі згодою парламенту. Вважається, що призначені таким чином прем'єр та міністри будуть одночасно лояльні до Президента і здобудуть підтримку парламенту. Програма діяльності уряду (тобто, ті напрями політичної діяльності і державні рішення, які будуть втілюватися у життя саме цим складом уряду) звичайно теж стверджується парламентом.

ЩО РОБИТЬ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ:

- Виконавча влада реалізується через уряд (президента) та органи на місцях, які безпосередньо здійснюють управління державою. Зазвичай уряд складається з голови уряду (прем'єр-міністра, голови ради або кабінету міністрів, канцлера і т. п.), його заступників, членів уряду (міністрів, секретарів), які очолюють центральні органи виконавчої влади (міністерства, департаменти, комітети, відомства).
- Окрім уряду і центральних органів виконавчої влади, до системи виконавчої влади належать її місцеві органи (адміністрації), головним призначенням яких є здійснення державного управління і реалізація законів на місцях.
- З питань своєї компетенції органи виконавчої влади видають підзаконні акти (укази, декрети, постанови, розпорядження).

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Маріупольський
університет

Кафедра публічного
управління та
адміністрування

